

— Jak jsou na tom Romové v ČR patnáct let po listopadu 1989?

Romové, které potkávám, jako jeden muž prohlašují, že dříve – myslí za komunistů a často to i říkají – bylo lépe. Je tomu skutečně tak a je vůbec možné tak jednoznačně odpovědět?

Podívejme se, jak se žilo před listopadem 1989.

Jak komu, dalo by se říci. A jistě také odlišně v různých fázích reálného socialismu.

Všichni lidé museli pracovat, i když nepracovali. Podle toho také naše hospodářství bylo nevykonné a všichni měli zhruba stejné mzdy. Nebyl tedy příliš velký rozdíl mezi učitelem a kopáčem-Romem. Je jisté, že za tohoto stavu nebylo možno počítat s nějakou perspektivou do budoucna. Lidé abnormálně schopní, vědci, hudebníci, umělci i řemeslníci se mohli domoci jen takového postavení, jaké jim komunistický režim umožnil. Byly tu meze, které nebylo možno překročit.

Je pravda, že pro lidi, kteří neměli vzdělání, to byl uspokojivý stav, pokud se nedostali na šikmou plochu v důsledku jiných názorů a kritiky režimu. Měli své jisté a nikdo je o to nemohl připravit. To zrovna dnes, kdy roste nezaměstnanost, by nebylo k zahození. Nedo-statek pracovních příležitostí a diskriminace Romů na pracovním trhu je pro dnešní Romy asi tou největší pohromou a vede je to k jednoznačnému soudu o lepších časech za komunistů.

Podívejme se jinak. Dříve jste se mnohdy nedostali za hranice. Svět byl pro normálního člověka uzavřen. Panovala tu naprostá izolace. Ty přehradby nyní padly. Stali jsme se dokonce součástí té vyspělejší části světa. Můžeme cestovat, kam si zámáme. Ovšem – máme-li na to. To je další výhrada, kterou lze namítnout. Ale ten otevřený svět kolem nás v obou směrech znamená mnoho nejen v otázce cestování, přináší rozvoj všech odvětví hospodářství, kultury, vzdělávání apod. To se musí nutně projevit v neobyčejném a poměrně brzkém pozvednutí všech odvětví života naší společnosti a ve svých důsledcích to posléze přinese užitek i Romům. Podívejte se jen, kolik mladých romských děvčat a chlapců cestuje za poznáním a studiem do ciziny, jaké perspektivy čekají všechny děti v tomto otevřeném světě. Bude pro ně zcela normální studovat i na cizích školách, a tím se jim otevírají všechny možnosti, na které lze jen pomyslet.

| ing. Karel Holomek | foto Chad Evans Wyatt, archiv MRK |

Romské děti v českých školách, přes všechny výhrady, mají přece jen lepší postavení a možnosti ke studiu než dříve. Dokonce věřím, že přijde čas, že budou moci kultivovat svůj mateřský jazyk už na základní škole. Dostanou se určitě výš a dál než jejich rodiče. Tato generační výměna se už za deset let musí zřetelně projevit. Pak začne také klesat procento nezaměstnanosti v romské komunitě.

Za komunistů byli Romové považováni za „občany cikánského původu“, vzpomeňte jen, že děti byly ve škole trestány, když promluvíly romsky. Dnes je úplně jiná situace.

Je pravda, že ovzduší v naší společnosti není Romům přátelsky nakloněno. To také nese mnoho dalších, dalo by se ří-

ci, zbytečných problémů. Někteří lidé nejsou dosti „osvícení“ a řídí se podle hesla neonacistů a jim podobných: „Čechy Čechům!“ Ani nevědí, že nejvíce tím škodí právě Čechům a dělají jim ostudu po celém světě. Tento nepřívznivý stav se určitě změní. Ostatně není žádným tajemstvím, že rasismus škodí výrazně i ekonomice, protože neúnosné vztahy mezi lidmi se promítají i do pracovní-právních vztahů, které hrají důležitou roli i v rozvoji hospodářství.

Neuvádím mnoho jiných věcí, které byly za komunismu normální a na které dnes už ani nevzdechnete: zoufalý nedostatek zboží, zavírání nevinných lidí, kteří nebyli poslušní, do vězení, děti byly postihovány za rodiče a volby byly na kočku. Tak se vytvářela skupina „papa-lášů“, kteří na rozdíl od všech ostatních měli privilegia, o jakých se nikomu ani nezdálo.

Právo neplatilo, rozhodovala komunistická nomenklatura. To jen na okraj.

Škoda že ani teď lidé nechodí volit a tak zase umožňují, že se na důležitá a rozhodující místa dostanou nepraví lidé. Nevolit je hloupost a snad si to postupem času všichni uvědomíme.

Možná, že měl někdo přehnané představy o skvěle fungující demokratické zemi a pak byl zklamán. Nic dokonalého neexistuje. I sebedokonalější myšlenka fungující společnosti je spravována naprosto nedokonalými a nespolehlivými lidmi. Proto to vše tak nedokonale dopadá. Ale nic lepšího nemáme.

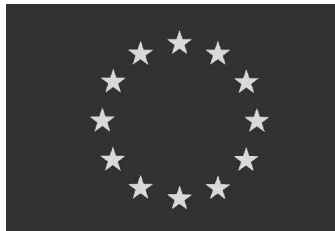
Jistě. V každé společnosti mají největší perspektivy schopní a připravení jedinci. Jedin-
ci s tvrdými lokty a rameny. To Romové rozhodně nejsou. I mezi nimi se ovšem takoví jedin-
ci vyskytují a potvrzují toto pravidlo.

Demokratická společnost však přece jen vytváří prostředky, jak zabezpečit důstojný
a bezpečný život do jisté míry a pro většinu. To samozřejmě nelze plně zabezpečit pro všech-
ny. Ale každému je ta šance dána při dodržení jistých pravidel a podmínek.

Pokud jde o Českou republiku, tak můžeme směle říci, že Romové v ní se dočkají lep-
šího života podstatně dříve než v ostatních posttotalitních zemích. Mají k tomu všechny
předpoklady. Ale musí o to taky usilovat, nerezignovat, přes všechny momentální potíže.

Naši předkové na tom byli přece neskonale hůře, vzpomeňte jen, jak žili za první re-
publiky, vzpomeňte na koncentráky!

Snažme se tedy posuzovat děje a stavy v relacích a souvislostech. Pak nám vyjde, že ne-
ní všechno tak zlé. Zastydíme se, když bychom měli časy totality pokládat za lepší dneška.

Romano džaniben - ňilaj 2005
Sborník romistických studií

Vydává Společnost přátel časopisu Romano džaniben
Ondříčkova 33, 130 00 Praha 3
tel.: 222 715 947, e-mail: dzaniben@email.cz, www.dzaniben.cz
bankovní spojení: 161582339/0300

Šéfredaktorka: Milena Hübschmannová
Výkonné redaktorky: Lada Viková a Helena Sadílková
Technický redaktor: Peter Wagner
Sazba: Petr Teichmann
Tisk: PBtisk, Příbram

Produkcí zajišťuje nakladatelství G plus G, s.r.o.,
Biskupcova 78, 130 00 Praha 3
tel: 222 588 001, e-mail: gplusg@gplusg.cz, www.gplusg.cz

Náklad: 600 ks
Doporučená cena: 140 Kč
Roční předplatné: 280 Kč (včetně poštovného a balného)

ISSN 1210-8545
Evidenční číslo podle tiskového zákona: MK ČR E 6882

Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí. Obsah zveřejněných polemických článků nemusí být totožný se stanoviskem redakce. Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha č.j. NP 1360/1994 ze dne 24.6.1994.